

Shteti dhe Ekonomia

Lënda : Ekonomi për Gjimnazista të vitit të IV

Prof. Adrian Jakupi

E-mail: adrianjakupi9@gmail.com

Teoritë Ekonomike dominuese

Hyrje

Teoritë ekonomike përpiqen të shpjegojnë fenomenet ekonomike, të interpretojnë pse dhe si sillet ekonomia dhe cila është më e mira për të zgjidhur - si të ndikosh apo të zgjidhësh fenomenet ekonomike. Ato janë një sistem gjithëpërfshirës i supozimeve, hipotezave, përkufizimeve dhe udhëzimeve çfarë duhet të bëhet në një situatë të caktuar ekonomike. Në parim, qasja ndaj teorisë ekonomike është e ndarë në pozitive dhe normative.

Të gjitha teoritë ekonomike të përdorura për të shpjeguar situata ose probleme specifike në ekonominë e disa prej modeleve të saj. Këto modele të sistemeve ekonomike përpiqen të shpjegojnë situatën dhe ta zgjidhin atë duke përdorur qasje që janë tipike për teorinë ekonomike (p.sh. teoria Kejnziane stimulon ekonominë përmes parave të qeverisë).

Sqarim

- Ekzistojnë qasje të shumta, shkolla, hipoteza që ndërveprojnë dhe në shumë mënyra dhe shpesh kundërshtojnë njëra tjetrën. Ekonomia nuk është një shkencë e saktë dhe se si zhvillohet (gjatë kohës), evoluon dhe ndryshon me teori. Ka të bëjë me aksesin (si politika ose filozofia) - dhe kurrë nuk do të ketë të vetmin teori të vërtetë dhe të saktë ekonomike.

Teoritë ekonomike dominuese

- Teoritë ekonomike dominuese të cilat e sqarojnë ndikimin e shtetit mbi aktivitetet ekonomike janë: teoria e merkantilistëve, teoria e fiziokratëve, teoria e politikës klasike angleze dhe mësimi kejnshian.

Teoria e Merkantilistëve

- HISTORIKU

- Mercantilizmi u bë shkolla mbizotëruese e mendimit ekonomik në Evropë përgjatë Rilindjes së vonë dhe periudhës së hershme moderne (nga shekujt 15 deri në 18-të). Dëshmi e praktikave merkantilistike u shfaq në Venecia e hershme moderne, Genova dhe Pisa në lidhje me kontrollin e tregtisë mesdhetare me shufra. Sidoqoftë, empirizmi i Rilindjes, i cili së pari filloi të sasisë me saktësi tregtinë në shkallë të gjerë, shënoi lindjen e merkantilizmit si një shkollë e kodifikuar e teorive ekonomike. Ekonomisti dhe merantilisti italian Antonio Serra konsiderohet se ka shkruar një nga traktatet e para për ekonominë politike me veprën e tij të vitit 1613, një Traktat i shkurtër për pasurinë dhe varfërinë e kombeve.

Teoria e merkantilistëve

- *Përkufizimi: Merkantilizmi është një teori ekonomike ku qeveria kërkon të rregullojë ekonominë dhe tregtinë në mënyrë që të promovojë industrinë e brendshme - shpesh në kurriz të vendeve të tjera. Merkantilizmi shoqërohet me politika që kufizojnë importet, rrisin rezervat e arit dhe mbrojnë industritë vendase.*
- *Merkantilizmi qëndron në kontrast me teorinë e tregtisë së lirë - e cila argumenton se mirëqenia ekonomike e vendit mund të përmirësohet më së miri përmes uljes së tarifave dhe tregtisë së lirë.*

Merkantilizmi

- Merkantilizmi përfshin
- Kufizimet në importe - pengesat tarifore, kuotat ose pengesat jo-tarifore.
- Akumulimi i rezervave në valutë të huaj, plus rezervat e arit dhe argjendit. (i njohur edhe si bullionizëm) Në shekullin XVI / XVII, besohej se akumulimi i rezervave të arit (në kurriz të vendeve të tjera) ishte mënyra më e mirë për të rritur prosperitetin e një vendi.
- Dhënia e monopoleve shtetërore për firma të veçanta, veçanërisht atyre që lidhen me tregtinë dhe transportin.
- Subvencione të industrive të eksportit për të dhënë një avantazh konkurrues në tregjet globale.
- Investimet qeveritare në kërkime dhe zhvillim për të maksimizuar efikasitetin dhe kapacitetin e industrisë vendase.
- Lejimi i vjedhjes së të drejtave të autorit / intelektuale nga kompani të huaja.
- Kufizimi i pagave dhe konsumi i klasave të punës për të mundësuar fitime më të mëdha të qëndrojnë me klasën e tregtarëve.
- Kontrolli i kolonive, p.sh. duke i bërë kolonitë të blinin nga vendi kolonizues (Anglia) dhe duke kontrolluar pasurinë e kolonive.

- Shembuj të merkantilizmit
- Akti i Navigacionit në Angli i 1651 ndaloi anijet e huaja të merreshin me tregti bregdetare.
- Të gjitha eksportet koloniale në Evropë duhej të kalonin së pari Anglinë dhe më pas të riekportoreshin në Evropë.
- Nën Perandorinë Britanike, India ishte e kufizuar në blerjen nga industritë e brendshme dhe u detyrua të importonte kripë nga Britania e Madhe. Protestat kundër kësaj taksë kripe çuan në "revoltën e taksës së kripës" të udhëhequr nga Gandhi.
- Në Francën e shekullit të shtatëmbëdhjetë, shteti promovoi një ekonomi të kontrolluar me rregulla të rrepta në lidhje me ekonominë dhe tregjet e punës
- Rritja e politikave proteksioniste pas depresionit të madh; vendet kërkuan të ulin importet dhe gjithashtu të zvogëlojnë vlerën e monedhës duke lënë standardin e arit.
- Disa e kanë akuzuar Kinën për merkantilizëm për shkak të politikave industriale që kanë çuar në një tepricë të prodhimit industrial - kombinuar me një politikë të nënvlerësimit të monedhës.
- Sidoqoftë, shkalla e politikave të merkantilizmit është e diskutueshme sidomos ajo e Kinës e cila mbetet rast studimi.

Merkantilizmi modern

- Në botën moderne, merkantilizmi nganjëherë shoqërohet me politika, siç janë:
- Zhvlerësimi i monedhës. p.sh. qeveria blen mjete në valutë të huaj për të mbajtur kursin e këmbimit të nënvlerësuar dhe për t'i bërë eksportet më konkurruese. Një kritikë e parashktruar shpesh në Kinë.
- Subvencion qeveritar i një industrie për një avantazh të padrejtë. Përsëri Kina është akuzuar për ofrimin e subvencioneve të mbështetura nga shteti për industrinë, duke çuar në një tepricë të industrive të tilla si çeliku - domethënë vendet e tjera luftojnë për të konkurruar.
- Një rritje e ndjenjës së proteksionistit, p.sh. Tarifat e SHBA për importet kineze, dhe politikat e SH.B.A.-së për "Buy Amerikan".
- Vjedhje të të drejtave të autorit.

Teoria e Fiziokratëve

- Fiziokracia (physiocrat nga greqishtja për «ligjë të natyrës») është një teori ekonomike e zhvilluar nga një grup i Epokës së Iluminizmit të shekullit të 18-të ekonomistë francezë, të cilët besonin se pasuria e kombeve rrjedh vetëm nga vlera e "bujqësisë së tokës" ose "zhvillimi i tokës" dhe se produktet bujqësore duhet të jenë me çmim të lartë. Teoritë e tyre kishin origjinën në Francë dhe ishin më të njohurat gjatë gjysmës së dytë të shekullit të 18-të. Fiziokracia u bë një nga teoritë e para më mirë të zhvilluara të ekonomisë.

Koncepti

- Fiziokratët dhanë një kontribut të rëndësishëm në theksin e tyre në punën prodhuese si burim i pasurisë kombëtare. Kjo ishte në kundërshtim me shkollat e mëparshme, në veçanti merkantilizmin, i cili shpesh përqendrohej në pasurinë e sundimtarit, grumbullimin e arit ose bilancin e tregtisë. Ndërsa shkolla e ekonomisë merkantiliste që zotëronte atë vlerë në produktet e shoqërisë u krijua në pikën e shitjes, nga shitësi që shkëmbente produktet e tij për më shumë para sesa produktet kishin "më parë" vlerë, shkolla fiziokratike e ekonomisë ishte e para që e shihte punën si burimin e vetëm të vlerës. Sidoqoftë, për fiziokratët, vetëm puna bujqësore krijoi këtë vlerë në produktet e shoqërisë. Të gjithë punëtorët "industrialë" dhe jo-bujqësorë ishin "shtesa joproductive" të punës bujqësore.

Karakteristikat

- Individualizmi dhe laissez-faire (abstenimi nga qeveritë për të ndërhyrë në punën e tregut të lirë)
- Fiziokratët, veçanërisht Turgot, besonin se interesi vetanëk ishte motivimi për secilin segment të ekonomisë për të luajtur rolin e tij. Secili individ është më i përshtatshmi për të përcaktuar se çfarë malli duan dhe çfarë pune do t'u sigurojë atyre atë që dëshirojnë nga jeta. Ndërsa një person mund të punojë për të mirën e të tjerëve, ata do të punojnë më shumë për përfitimin e tyre; megjithatë, nevojat e secilit person po furnizohen nga shumë njerëz të tjerë. Sistemi funksionon më mirë kur ekziston një marrëdhënie plotësuese midis nevojave të një personi dhe dëshirave të një personi tjetër, dhe kështu kufizimet e tregtisë vendosin një pengesë të panatyrshme për të arritur qëllimet e dikujt. Laissez-faire u popullarizua nga fiziokrati Vincent de Gournay për të cilin thuhet se ka adoptuar termin nga shkrimet e François Quesnay mbi Kinën.

Politika ekonomike klasike angleze

- E theksonte ideologjinë individualiste, e cila në plan ekonomik e theksonte pronën individuale, private dhe iniciativat, dhe e madhëronte mitin e dorës së padukshme të tregut si rregullues më efikas të jetës ekonomike. Edhe politika ekonomike klasike e ka pranuar mësimin e “rendit natyror”, por me atë se është konsideruar se atë mund ta sigurojë vetëm kapitalizmi i ri dhe hovshëm, dhe jo feudalizmi dhe bujqësia.
- Në shek. XIX dhe në shek. XX kapitalizmi liberal ka kaluar në monopol, janë paraqitur ndërmarrje të mëdha të cilat kanë pasur fuqi monopole. Ka filluar Lufta e Parë Botërore dhe shteti i ka zmadhuar intervenimet e saj në jetën ekonomike në shtetet e zhvilluara. Iniciativa dhe liria private- kapitaliste, përkohësisht janë viktimizuar në interes të sigurisë së përgjithshme. Për shkak se kriza ka shkaktuar rënie të madhe të investimeve, prodhimit, punësimit, sistemi ka qenë i cenuar. Politika klasike ekonomike ka qenë kundër intervenimit të shtetit, ndërsa pikërisht kjo ka qenë e nevojshme. Në atë periudhë ekonomisti Xhon Majnard Kejns është paraqitur me pikëpamjet e tij të cilat kanë qenë në kundërshtim me shkollën ekonomike klasike.

Pohimet e Xhon Majnard Kejns

- *papunësia është përcjellës i rregullt i sistemit.*
- *jo që nuk ka mundësi të krijojë në mënyrë automatike kërkesë, por në rast të mos përshtatjes së tyre, mund të vendoset në nivel të ri tani në nivel më të ulët.*
- *edhe pse investimet teorike janë të barabarta me kursimin, megjithatë, në praktikë këta dy gjigantë ekonomik shpesh herë mbijetojnë, për këtë shkak vjen deri te shkatërrime krize dhe papunësi.*
- Për Xh.M Kejns papunësia ka qenë problem më i madh në sistemin kapitalist. Ajo, sipas tij, varet nga niveli i të ardhurave nacionale i cili, varet nga kërkesa efektive. Kërkesën efektive, thotë ai, e determinojnë dy faktorë: prirje ndaj shpenzimit (rrogat e punëtorëve) dhe inkurajimi drejt investimeve të firmave (varet nga norma e interesit dhe nga efikasiteti marginal i kapitalit).

Përfundim

- Në ditët në vazhdim do të mësojmë edhe për teori tjera ekonomike.
- Për çfardo paqartësie ose pyetje në lidhje me njësitë mësimore ju lutem të më kontaktoni në email adressën time zyrtare adrianjakupi9@gmail.com
- Ju faleminderit.